فصلنامهٔ میراث ایران‌زمین
نشریهٔ علمی پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
دورهٔ ۱، شمارهٔ ۱، بهار ۱۴۰۵
شاپا چاپی: ۱۶۴۷-۱۰۲۴

نقش ارتش در حفظ و نگهبانی از موسیقی بومی ایران در راستای مأموریت حفظ تمامیت ارضی کشور

The Role of the Army in Safeguarding Iran's Indigenous Music within the Framework of its Mission to Protect National Territorial Integrity

کیومرث مولادوست[۱]✉، یحیی حسینائی[۲]

۱. کارشناس‌ارشد مدیریت امور فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران مرکزی، تهران، ایران.
نویسنده مسئول: **k.moladoost@gmail.com**
۲. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه افسری امام علی(ع)، تهران، ایران.

Kiumars Moladoost[1]✉, Yahya Hosseinae[2]

1. M.A. in Cultural Management, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran. Corresponding Author: **k.moladoost@gmail.com**
2. Assistant Professor, Department of Persian Language and Literature, Imam Ali Officer University, Tehran, Iran.

اطلاعات مقاله

تاریخ‌ها
دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۲۲
پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۱۳

واژگان کلیدی
ارتش
موسیقی
ذائقه موسیقایی
اقتدار فرهنگی
تمامیت ارضی

چکیده

موسیقی ایرانی و اقوام، به‌عنوان یکی از عناصر فرهنگی، برای تحقق اقتدار فرهنگی ایران نیازمند نگهبانی و پاسداری از سوی ارتش در جهت مأموریت حفظ تمامیت ارضی کشور است. مطالعهٔ حاضر با هدف بررسی نقش و جایگاه ارتش در حفظ و پاسداری از موسیقی بومی ایران، به‌مثابه بخشی از مأموریت حفاظت از تمامیت ارضی و فرهنگی کشور، انجام شده است. این پژوهش کیفی با روش توصیفی تحلیلی و با استفاده از داده‌های ثانویه (مقالات، نشریات و منابع معتبر) اجرا گردید. یافته‌ها نشان می‌دهند که موسیقی بومی، به‌عنوان عاملی هویت‌ساز، در معرض تهدیدهایی چندبعدی از جمله نفوذ فرهنگ موسیقایی بیگانه، تغییر ذائقهٔ نسل جوان، و ثبت میراث ناملموس ایرانی به نام دیگر کشورها قرار دارد. در این میان، ارتش با توجه به مأموریت ذاتی خود در پاسداری از تمامیت ملی، می‌تواند از طریق برنامه‌ریزی کلان و اقدامات سازمان‌یافته، نقشی محوری در صیانت از این سرمایهٔ فرهنگی ایفا کند. بر این اساس، همسوسازی سیاست‌ها و طرح‌های ارتش با هدف حفاظت از عناصر فرهنگی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر برای تحقق اقتدار فرهنگی ایران به شمار می‌آید.

Abstract: Iranian music and the musical traditions of its ethnic groups, essential cultural components, require protection and preservation by the Army as part of its mandate to safeguard the territorial integrity of the nation, thereby contributing to the realization of Iran's cultural authority. This study aims to examine the role and position of the Army in preserving and protecting Iran's indigenous music as an extension of its mission to defend the country's territorial and cultural wholeness. Employing a qualitative approach with a descriptive-analytical method, the research is based on secondary data, including scholarly articles, journals, and authoritative sources. Findings indicate that indigenous music, as a key agent of identity formation, faces multidimensional threats such as the infiltration of foreign musical cultures, changing tastes among younger generations, and the registration of Iranian intangible heritage under the names of other countries. Within this context, the Army—given its inherent mission to safeguard national integrity—can play a central role in preserving this cultural asset through strategic planning and coordinated organizational initiatives. Accordingly, aligning the Army's policies and programs with the goal of protecting cultural elements emerges as an indispensable requirement for advancing Iran's cultural authority.

History
Received: April 11, 2026
Accepted: June 3, 2026

Keywords
Army
Music
Musical Taste
Cultural Authority
Territorial Integrity

استناد: مولادوست، کیومرث، حسینائی، یحیی (۱۴۰۵). نقش ارتش در حفظ و نگهبانی از موسیقی بومی ایران در راستای مأموریت حفظ تمامیت ارضی کشور. *میراث ایران‌زمین*، ۱ (۱)، ۷۱ـ ۸۴.

https://doi.org/10.22034/TNA.1.1.71

© ۱۴۰۵ (۲۰۲۶) نویسندگان مقاله، فصلنامهٔ میراث ایران‌زمین، مجلهٔ علمی گروه پژوهشی هنرهای ملی، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری.

مقدمه

در جهان امروز، مصرف فرهنگی یکی از مؤلفه‌های سبک زندگی است که هم بازنمایی هویت فردی به شمار می‌رود و هم نشان‌دهنده تفاوت‌ها و تمایزهای اجتماعی است. یکی از گونه‌های مصرف فرهنگی، مصرف موسیقایی است که هم از عادت‌واره‌ها و سبک زندگی افراد تأثیر می‌پذیرد و هم به آن‌ها شکل می‌دهد (پروائی، ۱۴۰۲: ۳). یکی از دغدغه‌های نظری مهم در عرصه جامعه‌شناسی فرهنگ آن است که چه عواملی نوع و میزان مصرف فرهنگی مردم را تعیین می‌کنند، به‌ویژه آن‌گاه که محصولات فرهنگی در جوامع افزایش می‌یابد و مصرف فرهنگی نقشی فزاینده در خلق هویت‌ها و اقتصاد فرهنگ ایفا می‌کند (فاضلی، ۱۳۸۴: ۲۷).

موسیقی، کالایی فرهنگی و هنری در زندگی روزمره محسوب می‌شود و کارکردهای گوناگونی دارد که جامعه‌شناسان و روان‌شناسان مطرح کرده‌اند. موسیقی امکان فراغتی در دسترس و بسیار کم‌هزینه و حتی رایگان است و امروزه با گسترش اینترنت، رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی، مصرف انواع موسیقی برای همه طبقات اجتماعی در دسترس و امکان‌پذیر شده است. افزون بر آن‌که سبک‌های موسیقی روزبه‌روز متنوع‌تر می‌شوند و پیدایش و گسترش سبک‌های جدید موسیقی در میان مخاطبان مشاهده می‌گردد، تغییراتی در شکل مصرف موسیقی نیز ایجاد می‌شود؛ به گونه‌ای که مصرف موسیقی از شکل جمعی تا مصرف مجازی، فردی، رسانه‌ای و تبلیغاتی متغیر است (پروائی، ۱۴۰۲: ۳).

گیدنز جوامع امروزی را «سنت‌زدایی‌شده» می‌داند. در این جوامع، دیگر سنت راهنمای عمل نیست و نمی‌تواند سازنده هویت شخصی برای فرد باشد (Kaspersen, 2000: 104). پیامد این مسئله، رویارویی فرد با گستره پیچیده‌ای از انتخاب‌های ممکن است. بنابراین مهم‌ترین پیامد مدرنیته، اهمیت یافتن سبک زندگی و الگوهای مصرف برای فرد دارای عاملیت و انتخاب‌گر است (گیدنز، ۱۳۸۵: ۱۱۹). پس سبک زندگی در فرهنگ مدرن اهمیت و کاربرد فراوان دارد. به‌علاوه، از نظر گیدنز، انسان‌ها به‌مثابه عاملانی اجتماعی، قدرت بازاندیشی دارند. یکی از پیامدهای بازاندیشی در دنیای مدرن، پیدایش سبک‌های زندگی است که برای ساخت هویت شخصی بسیار اهمیت دارد (گیدنز، ۱۳۸۵: ۱۱۹). بنابراین سبک زندگی افراد در زندگی روزمره، بازنمایی هویت شخصی آن‌هاست. گیدنز بر این عقیده است که در فرهنگ مدرن، فرد عاملیت دارد و برای بازنمایی هویت شخصی خود دست به انتخاب سبک زندگی می‌زند (پروائی، ۱۴۰۰: ۷۱).

در جوامع سنتی، پیوند تنگاتنگ فضا، زمان و فرهنگ با مکان و سرزمین، نیازهای هویتی را به خوبی تأمین می‌کرد و افراد درون دنیاهای کوچک، محدود، پایدار و منسجم خود به هویت و معنای مورد نیازشان به آسانی دست می‌یافتند (Held & McGrew, 2007: 62). اما فرایند جهانی‌شدن با گسستن این پیوند، نفوذپذیر کردن و فرو ریختن مرزهای مختلف جوامع ملی، گسترش جریان‌های جهانی و پدید آوردن جامعه فراملی، دولت‌ها را در عرصه هویت‌سازی دچار مشکل کرده و سلطه بلامنازع هویت و فرهنگ ملی را مخدوش ساخته است (جهانگیری و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۱۸). با توجه به این اثرگذاری عمیق، پرداختن به جهانی‌شدن در بررسی موسیقی بومی ضروری است، زیرا این موسیقی به‌عنوان یکی از ارکان هویت‌ساز، بیش از سایر عناصر فرهنگی در معرض چالش‌های ناشی از فروریزی مرزها و هویت‌های یکپارچه ملی قرار دارد.

امروزه با ظهور و گسترش فناوری‌های نوین عرضه موسیقی، افراد از فرصت‌ها و انتخاب‌هایی بیش از گذشته برخوردارند. افراد عاملیت دارند که مبتنی بر هویت‌های قومی، ملی و جهانی، گونه‌های مختلف موسیقی را برای مصرف انتخاب کنند و با مصرف موسیقایی خود، هویت شخصی‌شان را بازنمایی نمایند (پروائی، ۱۴۰۰: ۷۱). هویت ملی از عوامل اصلی پایداری نظام‌های سیاسی و اجتماعی است. هویت ملی دارای ابعاد اجتماعی، تاریخی، جغرافیایی، فرهنگی و سیاسی است که هر یک از این ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های خاص خود را دارند (ابوالحسنی، ۱۳۸۷: ۱). اقتدار ملی برای یک کشور، حفظ‌کننده هویت او، مایه عزت او و وسیله رسیدن او به آرمان‌هاست. اقتدار مهم‌ترین هدف کشورهاست که در پی کسب آن هستند (نیکنام و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۰۹۴). اقتدار فرهنگی نیز یکی از زیرمجموعه‌های اقتدار ملی به شمار می‌آید (جعفری، ۱۳۹۸: ۶۹).

مفهوم «صیانت فرهنگی» از دهه ۲۰۰۰ میلادی به بعد، به عنوان بحثی مهم در جوامع علمی مطرح شده است، ولی منطق کانونی آن، یعنی شیوه سازماندهی فرهنگ از طریق کنترل و نظارت برای دفاع، بازدارندگی و مداخله در برابر عوامل تهدیدکننده، دردسرساز، نامطلوب و به‌نوعی انحراف از هنجارهای فرهنگی، از قرن هفدهم میلادی آغاز شده است (هوبرر، ۲۰۱۰). تردیدی نیست که با وجود پیچیدگی مقوله فرهنگ، عوامل تأثیرگذار بر صیانت فرهنگی، چندبعدی و چندلایه‌ای است. برای مثال، «جهانی‌سازی» و نقش هویت شبکه‌ای تابع رسوخ اطلاعات در دهکده جهانی است؛ از این نظر، مفهوم صیانت فرهنگی اقتضائات جدیدی می‌طلبد. این تغییر نگرش، به منزله تغییر جهت صیانت از هویت فرهنگی از کنترل یا پاسداری به گشودگی و حمایت است (بابایی، ۱۴۰۰: ۵۲).

نیروهای مسلح به عنوان بخش اصلی و اساسی قدرت نظامی، در روند شکل‌گیری و توسعه جامعه بر حوزه‌های فرهنگی، اقتصادی، علمی و فناوری به طور فعال و گسترده نفوذ دارند (جهان‌تاب، ۱۳۸۵: ۴۰). به‌ویژه ارتش، به‌عنوان بخش مهم و اساسی و نیز بخشی که نزد سازمان‌های بین‌المللی در حفظ تمامیت ارضی کشور مقبولیت دارد، باید در حفظ و نگهداری فرهنگ و عناصر فرهنگی نقش مهمی ایفا کند. دفاع فرهنگی

شامل ارتقای عزم ملی، باور و فرهنگ عمومی و سازمانی در خصوص رعایت اصول دفاع و مدیریت بحران‌های ناشی از تهدیدات فرهنگی دشمن و به‌ویژه هوشیاری و مراقبت فرهنگی است (بصیری و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۵۹). دفاع فرهنگی از مهم‌ترین اقدام‌هایی است که می‌تواند در نگهداری تمامیت ارضی مؤثر واقع شود. نگهداری و پاسداری از ذائقه موسیقایی مردم ایران و ترویج موسیقی مقامی ایران، به دوام و قوام فرهنگ انجامیده و در پی آن، به هویت‌بخشی ایران منجر می‌شود. بدین ترتیب، هویت ایرانی پایدار می‌ماند و همبستگی و اتحاد همه اقوام ایرانی را به دنبال دارد.

با در نظر گرفتن مطالب بالا، از جمله پژوهش‌هایی که به بررسی ابعاد مختلف رابطه موسیقی، هویت و امنیت ملی پرداخته‌اند، می‌توان به مقاله جهان‌تاب (۱۳۸۵) با موضوع «بررسی مؤلفه‌های فرهنگی اقتدار ملی و نقش نیروهای مسلح در آن» اشاره کرد. وی مهم‌ترین نقش سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و اساسنامه مربوطه در مؤلفه دین، نقش ارتش را بر اساس قانون اساسی و قانون ارتش در مؤلفه هویت ملی، و همچنین نقش نیروی انتظامی را در مؤلفه هویت ملی بیان می‌کند.

ارائه الگوی مطلوب نظام حکومت اسلامی، طراحی و نهادینه‌سازی نظام علوم انسانی بر مبنای زیرساخت‌های هویت فرهنگی و معرفت دینی، دستیابی به گفتمان مشترک دینی و تعمیم‌یافته در جهان اسلام، و گسترش ظرفیت‌ها و قابلیت‌های نظام رسانه‌ای کشور در سطح فراملی از راهبردهای حاصل از پژوهش نصراله‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) با عنوان «راهبردهای نیل به اقتدار فرهنگی به مثابه اقتدار حقیقی جمهوری اسلامی ایران» است.

نتایج پژوهش اوجاقی (۱۳۹۹) با عنوان «تأثیر تهدیدات نرم فرهنگی بر مؤلفه‌های غیرفیزیکی توان رزمی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران» بیانگر آن است که: «دشمنان برای مقابله با انقلاب اسلامی و ارزش‌های اسلامی و جلوگیری از نفوذ فرهنگی و تضعیف ارکان اقتدارآفرین جمهوری اسلامی ایران، به‌ویژه تضعیف توان رزمی نیروهای مسلح در حوزه عوامل غیرفیزیکی برترساز توان رزمی یعنی شهادت‌طلبی و ولایت‌مداری، با ابزارهای مختلف نسبت به عملی کردن اهداف خود سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی کرده‌اند. با عملی کردن این اهداف، کارکنان نیروهای مسلح را از فرهنگ غنی دفاع مقدس دور می‌کنند و پیامدهای آن گاه در نیروهای مسلح مشاهده می‌شود».

بصیری و همکاران (۱۴۰۰) به «تدوین راهبردهای دفاع فرهنگی آجا در مقابله با تهاجم فرهنگی» پرداخته‌اند و در نهایت ۱۶ راهبرد دفاع فرهنگی به همراه الزامات پیاده‌سازی هر یک از راهبردها را احصاء کرده‌اند.

پژوهش غربی و همکاران (۱۴۰۱) با عنوان «مصرف موسیقی و نسبت آن با سرمایهٔ فرهنگی: یک مطالعهٔ کیفی در شهر تهران»، تفاوت‌هایی را که میان کنشگران جوان با سرمایهٔ فرهنگی متفاوت در حوزهٔ مصرف موسیقی و تفسیر آن وجود دارد، در قالب مفاهیم و مقولاتی نشان داده است. این مفاهیم و مقولات عبارتند از: ۱. ذائقهٔ تربیت‌شده و ذائقهٔ حسی؛ ۲. هارمونی و شوریدگی؛ ۳. رهنمون‌های مذهبی: مواجهٔ نقدآمیز و مواجهٔ طردآمیز؛ ۴. شنیدن ناشنیدنی‌ها و دیدن نادیدنی‌ها. همچنین بخشی از نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که مادامی‌که کنشگران اجتماعی در سطح بالایی از سرمایهٔ فرهنگی قرار دارند، در زمینهٔ مصرف موسیقی به سمت نوعی فرهنگ‌گرایی رغبت و گرایش دارند. اما در نقطهٔ مقابل، کسانی که سرمایهٔ فرهنگی به میزان اندکی در اختیار دارند، به طبیعت نزدیک‌تر هستند. به عبارتی، ایشان قادر نیستند خود را وارد کدهایی کنند که با آن بتوانند موسیقی‌هایی نظیر سنتی، کلاسیک غربی یا موسیقی باروک را بازشناسی کنند. بنابراین از دو مفهوم محوری «فرهنگ‌گرایی» و «طبیعت‌گرایی» می‌توان برای صورت‌بندی تفاوت‌های موجود در مصرف و تفسیر موسیقی در نزد جوانان استفاده کرد.

نتایج پژوهش آشتیانی (۱۴۰۳) با عنوان «تأثیر مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی بر بازدارندگی دفاعی جمهوری اسلامی ایران» بیان می‌کند: «مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی تأثیر عمده‌ای بر امر دفاع و بازدارندگی در طول حیات کشور دارند؛ از جمله برخی از نشانه‌های فرهنگی و ایدئولوژیک همچون مذهب تشیع، کربلا، مناسک و مناسبت‌ها، سرمایه اجتماعی، هویت ایرانی و احساس تعلق به کشور، مقابله با تهدیدات، جهاد و شهادت، نقش محوری در فرهنگ اجتماعی ایران به‌ویژه در دوران دفاع مقدس دارند. دفاع قهرمانانه مردم ایران در هشت سال جنگ تحمیلی از نشانه‌های قدرت فرهنگی و اجتماعی است.«

با بررسی پژوهش‌های پیشین، چنین به نظر می‌رسد که تحقیق قابل‌ملاحظه‌ای با عنوان و موضوع دقیق مطالعه حاضر وجود ندارد و تحقیقات گذشته عمدتا به مباحث کلان‌تر پرداخته‌اند. از سوی دیگر، اگرچه علاقه، توجه و درک جوانان و نوجوانان نسبت به موسیقی و دیگر هنرهای ایرانی بسیار مهم و برای حفظ هویت ملی ضروری است، اما تمرکز اصلی این مطالعه بر بررسی نقش ارتش در حفظ تمامیت هنری و هویتی موسیقی ایرانی قرار دارد. بر این اساس، شاید بتوان پژوهش حاضر را در نوع خود منحصربه‌فرد تلقی نمود. از آنجایی که در مسیر مواجهه با تهاجم فرهنگی، نبود شناخت کافی از ماهیت و ابعاد آن در بخش‌های مختلف به‌ویژه نیروهای نظامی از چالش‌های اساسی بوده است و نداشتن بصیرت و شناخت عمیق از این مقوله در چنین سازمان‌های حساس و مهمی موجب می‌گردد که سازمان در اتخاذ راه‌کارهای مقابله و نیز تدوین برنامه‌های رویارویی با تهاجم فرهنگی دشمن، رویکرد مناسبی نداشته باشد (بصیری و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۵۵). از این رو، توجه به همه مؤلفه‌ها و عناصر فرهنگی و پاسداری از آن‌ها امری ضروری و حائز اهمیت است. در این مطالعه، به بررسی نقش ارتش در حفظ و نگهبانی از موسیقی

بومی ایران در راستای مأموریت حفظ تمامیت ارضی کشور پرداخته می‌شود و ضرورت توجه ارتش به عناصر فرهنگی تبیین می‌گردد. از سوی دیگر، این مطالعه نگاهی متفاوت به حفظ تمامیت ارضی دارد که یا اصلا بدان توجه نشده است یا وسعت توجه به آن کافی نبوده است. بنابراین لازم است این پژوهش و یافته‌های آن مورد توجه خاص قرار گیرد.

چهارچوب مفهومی تحقیق

موسیقی و عنصر فرهنگ

بوردیو به عنوان تأثیرگذارترین متفکر در زمینه سبک زندگی، سرمایه فرهنگی، منش، ذائقه، بازتولید طبقاتی و تمایز، موج جدیدی از پژوهش‌های مصرف فرهنگی را آغاز کرد. او اعلام می‌کند که «گروه‌های فرودست و فرادست طبقه متوسط، درگیر مبارزه‌ای ملایم برای هویت، ارزش و موقعیت اجتماعی خود هستند». بر اساس دیدگاه تمایز ذائقه مصرف او، موسیقی کلاسیک نخبه‌گرایانه است؛ بنابراین افراد با سبک زندگی فرهنگی نخبه‌گرا بیشتر به موسیقی کلاسیک و سنتی گرایش دارند، در حالی که افراد توده‌وار به موسیقی‌های عامه‌پسند روی می‌آورند (محمدی و همکاران، ۱۴۰۲: ۹۰).

مجید کیانی، مدرس دانشگاه، نوازنده سنتور، پژوهشگر و رئیس گروه موسیقی، در نشست تخصصی «تحلیل تغییرات ذائقه موسیقی مردم ایران» که در روز یکشنبه ۳۰ دی‌ماه ۱۳۹۷ در پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات برگزار شد، بیان کرد (کاکاوند، ۱۳۹۷): موسیقی سنتی، دستگاهی و ردیفی؛ از لحاظ علمی به آن موسیقی دستگاهی یا موسیقی ردیفی نیز می‌گوییم. هرچند که واژه «سنتی» صحیح نیست؛ چرا که اروپاییان و فرانسویان به این نوع موسیقی که جنبه آیینی دارد، نام «سنتی» اطلاق کردند. در واقع برای آنان کلمه «سنتی» درست است، اما برای ما خیر. در واقع موسیقی دستگاهی، موسیقی رسمی ما ایرانیان است؛ مانند زبان فارسی. نواحی، محلات و اقوام مختلفی وجود دارند که هرکدام موسیقی خاص خود را دارند؛ کردی، آذربایجان، بلوچ، مازندران و غیره. موسیقی دستگاهی و ردیفی شامل دستگاه‌های مختلف مثل ماهور و همایون و گوشه‌های گوناگونی همچون زابل و غیره است.

ارتش جمهوری اسلامی ایران

مطابق اصل ۱۴۳ قانون اساسی، ارتش جمهوری اسلامی ایران پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی کشور را بر عهده دارد. بنابراین «حفظ تمامیت ارضی» از اهداف نظامی تشکیل ارتش است؛ و قطعا حفظ «تمامیت ارضی» کشور بدون حفظ آنچه در آن است ــ نظیر زبان، فرهنگ، محیط‌زیست و طبیعت، موسیقی و ... ــ امری غیرممکن به نظر می‌رسد.

ارتش جمهوری اسلامی ایران (آجا) یکی از بزرگ‌ترین سازمان‌های کشور است و در ابعاد گوناگون نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، زمینه اعتلای قدرت ملی را فراهم می‌آورد. نقش ارتش در سیاست، نقشی مستقیم نیست و نباید بیش از این گسترش یابد؛ این بهترین راهبرد برای حفظ ارتش و دور نگه‌داشتن آن از قیل‌وقال‌های ناپایدار سیاسی است. معیار نهایی قدرت ملی، توانمندی نظامی است. در واقع ایفای نقش نظامی، وظیفه ذاتی و اصلی آجا است و سایر نقش‌ها، نقش‌های جانبی و فرعی هستند. نقش آجا در مؤلفه نرم قدرت ملی بسیار حائز اهمیت است، اما به نظر می‌رسد تا تأثیرگذاری مطلوب فاصله زیادی دارد (نیازمند، ۱۴۰۰: ۵). البته اعتقاد بر این است که ارتش نقش فعال و مؤثری در حوزه پدیده‌ها و مسائلی ایفا کند که در حفظ تمامیت ارضی کشور دخیل هستند. این حوزه‌ها می‌توانند شامل همه ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... باشند.

نقش ارتش در اقتدار فرهنگی ایران به قرار زیر است (جهان‌تاب، ۱۳۸۵: ۴۰):

الف) نقش ارتش در خصوص مؤلفه‌های فرهنگی اقتدار ملی بر اساس قانون اساسی: در مؤلفه دین (شاخص‌های یکتاپرستی و حاکمیت الهی) و در مؤلفه هویت ملی (شاخص تمامیت ارضی)؛

ب) نقش ارتش در خصوص مؤلفه‌های فرهنگی اقتدار ملی طبق قانون ارتش: در مؤلفه هویت ملی (شاخص تمامیت ارضی)؛

پ) مهم‌ترین نقش ارتش در خصوص مؤلفه‌های فرهنگی اقتدار ملی بر اساس قانون اساسی و قانون ارتش: در مؤلفه هویت ملی (شاخص تمامیت ارضی).

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، بنیادی و از نظر ماهیت، تحلیلی-توصیفی است. روش تحقیق به کار گرفته شده، کیفی است که با توجه به ماهیت اکتشافی و تفسیری موضوع پژوهش ــ بررسی نقش نهادی مانند ارتش در حوزه فرهنگ ــ مناسب‌ترین رویکرد به شمار می‌رود. روش گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و اسنادی و از طریق مطالعه منابع ثانویه انجام شده است. منابع اصلی عبارتند از: مقالات علمی پژوهشی معتبر،

کتب تخصصی، نشریات مرتبط با حوزه موسیقی و امنیت ملی، وب‌سایت‌های رسمی نهادهای فرهنگی و نظامی، و همچنین اسناد بالادستی در حوزه فرهنگ و امنیت. انتخاب این روش به دلیل دسترسی به ادبیات گسترده و زمینه‌های نظری موجود و نیز امکان تحلیل محتوای عمیق متون مرتبط بوده است. روش تحلیل داده‌ها با استفاده از تکنیک تحلیل محتوای کیفی و با رویکرد تفسیری صورت پذیرفته است. در این فرآیند، پس از گردآوری متون، مفاهیم کلیدی، مضامین و ارتباطات بین‌متنی استخراج و دسته‌بندی شدند. این داده‌ها با تأکید بر مفاهیم سرمایه فرهنگی تحلیل شدند تا به پرسش اصلی پژوهش پاسخ داده شود.

در پایان، با توجه به ملاحظات روش‌شناختی و اتکای پژوهش به منابع ثانویه، آگاهی از محدودیت‌هایی مانند امکان سوگیری در متون منتشرشده یا در دسترس نبودن برخی اسناد داخلی ضروری است. برای افزایش اعتبار پژوهش، سعی شده است معیار تنوع منابع و تطبیق مستمر داده‌ها با چارچوب نظری مدنظر قرار گیرد.

یافته‌ها

پیش از ورود به بحث امنیت ملی، تمامیت ارضی و حفظ آن توسط ارتش، باید به مباحثی توجه نمود که در صورت نادیده گرفتن آن‌ها، احتمال دارد در آینده تهدیدات امنیتی و نظامی در سایه این سهل‌انگاری‌ها تشدید شود و اقدامات نظامی در زمان بروز جنگ، تهدیدات نظامی یا جدایی‌طلبی، از قدرت و توان مقابله کمتری برخوردار باشند. بنابراین امروز باید به نقش و جایگاه ارتش در راستای مأموریت حفظ تمامیت ارضی توجه کرد و از امکانات و توانمندی‌های موجود بهره‌برداری نمود. مهم‌ترین دلایلی که می‌توان برای حضور ارتش در خصوص عنصر فرهنگی موسیقی در حوزه اقتدار فرهنگی قائل شد، در ادامه ذکر خواهد شد.

۱. نفوذ موسیقی غربی در فرهنگ موسیقایی ایران

نخستین نشانه‌های استفاده از موسیقی غربی متعلق به دوره صفویه است. در این دوره، برخی از سازهای غربی از طرف پادشاهان اروپایی به عنوان هدیه به دربار صفوی ارسال شد (سپنتا، ۱۳۶۹: ۳۵). البته سیاست‌های فرهنگی شاهان صفوی، به‌ویژه شاه عباس اول، نیز در ورود موسیقی غربی به ایران بی‌تأثیر نبود (لعل شاطری و وکیلی، ۱۳۹۲: ۷۴). نفوذ موسیقی غربی به فرهنگ موسیقایی ایران از دوره قاجار و با واسطه موسیقی نظامی آغاز شد. واژه «نفوذ» در اینجا به معنای اصلی و اولیه آن است و به معنای «تأثیر» نیست. در واقع، به نظر می‌رسد موسیقی غربی حقیقتا، بسیار پیش از آن که بر فرهنگ شنیداری ایرانیان یا بر ساختارهای موسیقی ایرانی تأثیر بگذارد، ابتدا به طریقی که به هیچ روی صرفا موسیقایی نبود، به فرهنگ عمومی ایرانی و تا حدودی به فرهنگ موسیقایی کشور نفوذ کرد (فاطمی، ۱۳۹۳: ۶).

تا دوره قاجار، فرهنگ شنیداری موسیقی ایرانی ریشه در اصالت‌های فرهنگی-هنری خود داشته است؛ اما با ورود مدرنیته به ایران، این فرهنگ دچار گسست از معیارهای اصیل خود شد. منظور از معیار اصیل در حوزه موسیقی ایران، ارکانی همچون شعر، سازبندی، ساختار موسیقی و چیدمان نغمات است که ریشه در فرهنگ و هنر ایرانی دارند. مقصود از موسیقی ایرانی (کلاسیک، سنتی یا اصیل) موسیقی‌ای است که نمایانگر یک هویت موسیقایی واحد و معیاری برای شناسایی موسیقی کشور باشد (میرزایی و شاهرودی، ۱۴۰۲: ۱۳۳).

موسیقی غربی از راه موسیقی نظامی و در پی نوگرایی در قشون ایران، در زمان فتحعلی‌شاه به کشور نفوذ کرد. پیشگام این نوگرایی، که در حقیقت باید محمل نفوذ موسیقی غربی، یعنی سپاه کشور را بر اساس الگوی اروپایی تغییر دهد، در دوره قاجار ظهور یافت (فاطمی، ۱۳۹۳: ۶). با تأسیس شعبه موسیقی در مدرسه دارالفنون و همچنین ورود استادان و موسیقیدانان اروپایی برای تدریس موسیقی به ایران، زمینه ترویج این موسیقی فراهم شد (کثیری و شمس، ۱۴۰۰).

موسیقی کلاسیک ایران پس از تأسیس شعبه موسیقی دارالفنون، که مدخلی برای حضور موسیقی غربی در ایران معاصر بود، دستخوش تحولات گوناگونی شد. شکل‌گیری جریان‌های مختلف در حیات موسیقایی ایران از جمله پیامدهای ورود تجددگرایی و تصادم آن با موسیقی ایرانی بود (مختاری و آزاده‌فر، ۱۴۰۰: ۶۹). غربی‌سازی نظام و موسیقی نظامی، یک نقطه عطف در حیات فرهنگی کشور به شمار می‌رود. تصور اینکه در این دوره، ایرانیان با احساس خودکم‌بینی مجذوب فرهنگ غرب شدند و بی‌تأمل به جذب فرهنگ اروپایی پرداختند، با واقعیت تطابق ندارد؛ به‌ویژه در مورد موسیقی که مانع بزرگی به نام «ناشنوایی فرهنگی» بر سر راه این جاذبه فرضی وجود داشت (فاطمی، ۱۳۹۳: ۶). می‌توان اذعان کرد که نفوذ و گسترش موسیقی غربی در دوره قاجار و بعد از آن، بر نحوه تفکر درباره موسیقی و بر فرهنگ موسیقایی و شنیداری کشور نیز بی‌تأثیر نبوده است.

۲. تغییر سبک زندگی نوجوانان و جوانان ایرانی

رابرتز و فاگان (Roberts & Fagan, 1999) شواهدی ارائه می‌کنند مبنی بر اینکه از فروپاشی کشورهای کمونیستی، جوانان اروپای شرقی از گوش دادن به موسیقی غربی برای مقاومت و حفظ هویت خود در برابر دولت استفاده می‌کردند. از سوی دیگر، در زمانه‌ای که پایگاه‌های منزلتی، که اغلب بر اساس جایگاه شغلی تعریف می‌شوند، دچار سستی شده‌اند، سبک‌های زندگی می‌توانند با ارائه نمادهایی، زمینه ظهور عوامل متمایزکننده و مرز میان «ما و آن‌ها» را به کنشگران عطا کنند؛ نمادهایی که به خاطر ویژگی بیانگرانه‌شان خصلتی سطحی دارند و برای فهم آن‌ها به تأمل زیادی نیاز نیست (کفاشی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۱۹). به این ترتیب سبک زندگی، علاوه بر فراهم آوردن امکان ارتباط اجتماعی، زمینه را برای استقلال فرد مهیا می‌کند (افشاریان و سعدی‌پور، ۱۳۹۵: ۸۹).

موسیقی در ایجاد سرمایه فرهنگی، کسب لذت و کسب هویت نقش دارد (شوکر، ۱۳۸۴). اهمیت آن در زندگی انسان مدرن بسیار است و ترجیحات موسیقایی فرد می‌تواند نقش عمده‌ای در کسب سرمایه فرهنگی و هویت فرد بر عهده گیرد. ازاین‌رو می‌توان گفت که موسیقی در زندگی روزمره مدرن همچون نوعی پس‌زمینه در کنه تمام کنش‌های افراد وجود دارد (افشاریان و سعدی‌پور، ۱۳۹۵: ۸۹)؛ در حالی که گوش دادن به آن در موقعیت‌ها و فعالیت‌های مختلف به شدت گسترش یافته است (محمدپور و همکاران، ۱۳۹۲)؛ به گونه‌ای که مصرف موسیقی به بخش مهمی از زندگی جوامع انسانی تبدیل شده است (Larsen et al., 2013).

شوارتز و فوتس (Shwartz & Fouts, 2004) در مورد اهمیت موسیقی در زندگی نوجوانان و جوانان می‌نویسند: موسیقی در زندگی شخصی و اجتماعی نوجوانان از اهمیت زیادی برخوردار است. آن‌ها در حالی که در وسیله نقلیه‌شان نشسته‌اند و در خیابان‌ها گشت می‌زنند، صدای ساب‌ووفر ماشین‌شان را بلند می‌کنند. ۲۵۰۰۰ صندلی استادیوم کنسرت‌ها در یک دقیقه فروخته می‌شود. میلیون‌ها دلار هر ساله صرف خرید نوارهای ضبط‌شده و دیسک‌های فشرده می‌شود. نوجوانان بین کلاس‌های هفتم و دوازدهم بالغ بر ۱۰۰۰۰ ساعت از وقتشان را صرف شنیدن موسیقی می‌کنند که برابر با وقتی است که در کلاس صرف می‌کنند تا از دبیرستان فارغ‌التحصیل شوند. بنابراین اهمیت موسیقی در زندگی جوانان به گونه‌ای است که آنان برای برآورده کردن نیازهای ویژه اجتماعی، عاطفی و خودشکوفاگرشان از آن استفاده می‌کنند (افشاریان و سعدی‌پور، ۱۳۹۵: ۸۹).

شوکر (۱۳۸۴) در پژوهشی که درباره اهمیت موسیقی در زندگی جوانان و نوجوانان بر روی جوانان نیوزیلند انجام داد، نشان داد که «گوش دادن به موسیقی به جذاب‌ترین فعالیت تفریحی دانش‌آموزان متوسطه و به‌خصوص دختران ۱۶ تا ۲۴ ساله تبدیل شده است. موسیقی برای آن‌ها چیزی بیش از صرف وقت است. موسیقی حالت روحی آن‌ها را تشدید می‌کند، شعارهای آن‌ها را شکل می‌دهد و بر محافظه‌کاری آن‌ها غلبه می‌کند» (افشاریان و سعدی‌پور، ۱۳۹۵: ۹۰).

پژوهش‌هایی نیز وجود دارند که نشان می‌دهند حجم زیادی از موسیقی مورد علاقه جوانان از سوی افرادی آفریده می‌شود که از لحاظ سنی به آنان نزدیک‌ترند و با ارزش‌های جامعه بزرگسال بیگانه یا مخالف‌اند؛ بنابراین قابل تصور است که این تولیدکنندگان عناصر وحدت‌بخش فرهنگ نوجوانان از احترام زیادی در نزد آنان برخوردار باشند. این هنرمندان که آثارشان بیشتر از طریق رسانه‌ها در دسترس تحسین‌کنندگان قرار می‌گیرد، در اغلب موارد برای جوانان علاقه‌مند به بت تبدیل می‌شوند (Wells & Tokinoya, 1998).

شیوع مصرف انواع موسیقی و مجادلات پیرامون این شیوه مصرف، اهمیت موضوع را دوچندان می‌کند. مواجهه با جهانی‌شدن و الگوها و سبک‌های مختلف موسیقی نیز بر اهمیت موضوع می‌افزاید. رواج انواع موسیقی داخلی و خارجی و تزریق موسیقی غربی به این فضای مصرف نشان می‌دهد که موسیقی وجهی از هویت و مصرف نمادین جوانان ایرانی است (افشاریان و سعدی‌پور، ۱۳۹۵: ۹۰).

۳. تغییر ذائقه موسیقایی نوجوانان و جوانان ایرانی

موج کره‌ای یا «هالیوو» ابتدا در کشورهای همسایه کره جنوبی رونق یافت. موج کره‌ای پس از رشد و رونق در منطقه شرق آسیا، به‌تدریج به کشورهای خاورمیانه، اروپا، آمریکای لاتین و آمریکای شمالی تسری یافت (ذکایی و عزیزی همدانی، ۱۳۹۴: ۸۱). مقصود از موج کره‌ای، گسترش اقبال به تولیدات رسانه‌ای و فرهنگ عامه‌پسند کره جنوبی است که در زبان کره‌ای از آن به «هالیوو» یاد می‌شود. این اقبال در نتیجه راهبرد دولت–صنعتی طراحی‌شده، به منظور صدور تولیدات صنعت سرگرمی کره به بازارهای آسیایی و با هدف دستیابی به سود اقتصادی رخ داد. به عبارت دیگر، اقتصاد در گسترش این پدیده نقش اساسی داشته است. ویژگی مهم جریان فراملی و تراملی موج کره‌ای، مشارکت فعال دولت کره جنوبی در تأسیس و بهره‌برداری از صنایع خلاق به عنوان ابزار پیشرفت اقتصادی و سیاسی بوده است (بیچرانلو و اقبالی، ۱۳۹۹: ۳).

در سال‌های اخیر، بسیاری از کشورهای جهان در شبکه‌های ملی خود اقدام به پخش درام‌های کره‌ای کرده‌اند. به عنوان نمونه، در میان درام‌های کره‌ای موفق، درام تاریخی یانگوم)یا جواهری در قصر (و درام عاشقانه وینتر سوناتا مخاطبان قابل توجهی خارج از شرق آسیا به دست آورده‌اند و این دو درام به ترتیب به ۸۷ و ۲۰ کشور جهان صادر شده‌اند (Tuk, 2012: 17؛ به نقل از ذکایی و عزیزی همدانی، ۱۳۹۴: ۸۱).

نتایج پژوهش خیامی و بادین‌فکر (۱۴۰۱: ۲۲۵) نشان می‌دهد که گروه موسیقی کره‌ای «اکسو» در ساخت سبک زندگی جوانان اثر کرده و در چهار مؤلفه اوقات فراغت، اولویت مصرف فرهنگی، اهمیت ورزش و تناسب اندام، و الگوبرداری در اخلاقیات، مجموعه‌ای متنوع از معانی را ایجاد نموده است.

تب طرفداری از فرهنگ کره‌ای در میان جوانان ایرانی نیز در سال‌های اخیر شتاب قابل توجهی داشته است. افزون بر طرفداران درام‌های کره‌ای که صرفا از صدا و سیمای ملی پخش می‌شوند و گاهی میزان قابل توجهی مخاطب جلب می‌کنند، آمارها نشان می‌دهد که جومونگ با ۸۵ درصد مخاطب و جواهری در قصر با ۵۷ درصد مخاطب روبه‌رو بوده‌اند (کی. او. اس. آی. اس، ۲۰۱۱: ۲۹). طرفداری از پاپ و درام کره‌ای در چند سال اخیر در فضای وبلاگ‌ها و سایت‌های فارسی و در میان کاربران ایرانی در شبکه‌های اجتماعی نیز رشد قابل توجهی داشته است. سایت‌ها و وبلاگ‌هایی که به طور معمول به فعالیت‌های متفاوت و متنوعی می‌پردازند؛ از جمله بازگویی اخبار ستاره‌ها، گذاشتن تصاویر، نوشتن درام‌های تخیلی (فن‌فیکشن)، قرار دادن لینک دانلود موسیقی، ویدئوها و سریال‌ها، تهیه زیرنویس فارسی برای انواع محصولات صوتی و تصویری، تهیه ویدئوهای ویرایش‌شده برای تولد ستاره‌ها، و گاهی مسابقه و نظرسنجی در زمینه پاپ و درام کره‌ای. بازدید روزانه از این سایت‌ها و وبلاگ‌ها طی سال‌های اخیر رشد قابل توجهی داشته است؛ به نحوی که وبلاگ‌های فارسی مربوط به یک گروه پاپ کره‌ای گاه بازدیدهای روزانه بالای ۱۰۰۰ نفر را نیز تجربه می‌کنند. بسیاری از این وبلاگ‌ها ماهانه گاهی سه تا ده هزار بازدیدکننده دارند. اگرچه شمارش و بررسی بلاگ‌های طرفداری به عنوان مهم‌ترین و اصلی‌ترین فضاهایی که طرفداران ایرانی در اینترنت به فعالیت می‌پردازند کاری دشوار به نظر می‌رسد، اما بر اساس مشاهدات و گفتگو با برخی از این وبلاگ‌نویسان، تعداد آن‌ها به صدها نفر می‌رسد (ذکایی و عزیزی همدانی، ۱۳۹۴: ۸۲). در جامعه ایران، متغیرهای متعددی نظیر گروه‌های مرجع، ساز منتخب فرد، گروه همسالان، تأثیرات بصری (جذابیت موزیک‌ویدئو برای مخاطب)، شخصیت خواننده و دانش موسیقایی، ذائقه موسیقایی افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند (زنجانی‌زاده اعزازی و همکاران، ۱۳۹۱: ۶۵).

جدول۱: اخبار پیرامون موسیقی کره‌ای در خبرگزاری‌های ایران

خبر	سال	منبع خبری
پاپ کره‌ای یا کی-پاپ[1]؛ این روزها به یکی از محبوب‌ترین موسیقی‌های نسل نوجوان و دانش‌آموزی ایران بدل شد. نتایج نشان داد که ۷۰ درصد از کسانی که کی-پاپ را دنبال می‌کردند سن ۱۵ تا ۲۰ سال داشتند.	۱۴۰۱	ایسنا، ۱۴۰۱۰۹۳۰۲۰۸۷۱ isna.ir/xdMZ74
موسیقی کره‌ای توانسته قلب بسیاری از دختران جوانمان را تسخیر کند برای اینکه دختران جوان علاقه بسیار زیادی به کاراکترها و آیدول‌های پسر دارند. آیدول‌هایی که کاملا از نظر ظاهری متفاوت هستند با پسران و مردان ایرانی و غالب ظاهر و چهره این آیدول‌ها چهره‌هایی ملیح و کاملا زیبا هست که فکت‌های مردانه ندارد.	۱۴۰۲	خبرگزاری حوزوی رسا ۳۵۲۹۷۵
این روزها با موجی از علاقمندی گروه‌های سنی نوجوان به موسیقی و سریال‌های کره‌ای مواجه هستیم.	۱۴۰۰	خبرگزاری ایرنا، ۸۴۶۴۰۶۷۵ www.irna.ir/xjHsgK
دیدن سئول و حرف زدن به زبان مردم کره جنوبی، آرزوی روز و شب بسیاری از نوجوانان ایرانی است. از اواسط دهۀ ۸۰ بود که پای سریال‌های کره‌ای با فیلم جواهری در قصر به خانه ایرانی‌ها باز شد و در گذر زمان با اضافه شدن موسیقی کره‌ای به لیست علاقه‌مندان این فرهنگ، افزایش جمعیت عشاق زبان کره‌ای با جهش عجیبی روبه‌رو شد؛ تا جایی که بسیاری از نوجوان‌ها، بیان چند جمله ساده کره‌ای و نوشتن نام خود به این زبان را یک کار ساده و بدیهی می‌دانند[2].	۱۴۰۳	افکارنیوز، ۱۲۵۰۴۴۸
با ورود سریال‌های کره‌ای به کانون خانواده‌های ایرانی و موضوع و جذابیت آنها کم‌کم گرایش جوانان به ویژه دختران به موسیقی کره‌ای هم پر رنگ شد به نحوی که با وجود اینکه جوانان ایرانی شاید در گام اول معنای آن را ندانند اما به دلیل جذابیت‌های این نوع موسیقی به دنبال یادگیری زبان کره‌ای و ترجمه این اشعار هم می‌روند[3].	۱۴۰۰	خبرگزاری فارس

خبرگزاری ایسنا (۱۴۰۱) گزارش نموده است که موضوع تغییر ذائقه موسیقایی نوجوانان ایرانی به کی‌پاپ، ابتدا از صداوسیما آغاز شد؛ زمانی که سریال‌های کره‌ای پخش می‌شدند و بخش قابل توجهی از جمعیت کشور بیننده این سریال‌ها بودند. همین حالا نیز در میان نسل‌های مختلف، جومونگ و یانگوم چهره‌هایی شناخته‌شده هستند. این مسئله باعث شد که فرهنگ کره برای جامعه ایرانی شناخته‌تر شود؛ به همین دلیل مسیر هموارتری برای ورود کی‌پاپ و حتی آداب کره جنوبی به کشور فراهم گشت و به‌راحتی توانست جای خود را باز کند، به گونه‌ای که اکنون یکی از پرطرفدارترین سبک‌های موسیقی در میان نسل جوان ما همین گروه‌های کی‌پاپ هستند.

[1] K-pop
[2] https://www.afkarnews.com/fa/tiny/news-1250448
[3] https://farsnews.ir/My_Farsnews/1617415431000673141

۴. ثبت میراث ناملموس موسیقی ایرانی به نام کشورهای دیگر

میراث ناملموس یکی از مهم‌ترین حوزه‌های فرهنگی کشورها است و هر کشوری برای نگهداشت هویت و ریشه‌های تاریخی خود، سعی در ثبت آن‌ها در سازمان بین‌المللی یونسکو می‌نماید. میراث فرهنگی ناملموس عبارت است از رسوم، نمایش‌ها، اصطلاحات، دانش، مهارت‌ها و نیز وسایل، اشیا، مصنوعات دستی و فضاهای فرهنگی مرتبط با آن‌ها که جوامع، گروه‌ها و در برخی موارد افراد، آن‌ها را به عنوان بخشی از میراث فرهنگی خود می‌شناسند و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌کنند. این میراث بیشتر از آنکه به مکانی خاص تعلق داشته باشد، وابسته به جوامع زنده و کاربست آن‌ها در زندگی روزانه است. اما به هر حال، مانند هر پدیده دیگر، دارای مبدأ است و در جایی متولد می‌شود؛ ولی به واسطه سیر اتفاقات و برخورد با فرهنگ‌ها، اقلیم‌ها و رویدادهای مختلف در طول زمان و تاریخ، زادگاه‌های متفاوت و اشکال جدیدی پیدا می‌کند.

درج عناوین میراث ناملموس در فهرست میراث معنوی یونسکو، اقدامی حفاظتی برای شناسایی، معرفی و حفاظت از میراث ناملموس با ارزش جهانی و ملی به حساب می‌آید و طبق روالی که یونسکو در پیش گرفته است، این ثبت به معنای مالکیت یک کشور نسبت به میراثی خاص نیست. در شرایط حاضر و مبتنی بر فرایندهای اجرایی ثبت جهانی، حتی اگر میراث فرهنگی ناملموسی در کشوری خاص زاده شده باشد و تمامی مردم جهان نسبت به اصلیت آن آگاه باشند، ثبت جهانی این میراث دلیلی بر مالکیت آن کشور خاص به شمار نمی‌آید؛ چراکه میراث ناملموس مقوله‌ای سیال، متغیر و در حال جابه‌جایی است و زنده بودن و استمرار حیات آن در جهانی که نوگرایی همه چیز را یکدست کرده است، اهمیت دارد.

جدول۲: ثبت میراث ناملموس موسیقی ایرانی به نام کشورهای دیگر

نام میراث	سال ثبت	نام کشور	خبر	منبع خبر
ساز «تار»	۱۳۹۱ ۲۰۱۲	کشور آذربایجان	ساز «تار» به نام کشور آذربایجان در یونسکو به ثبت رسید. این خبری است که از نشست اخیرکمیسیون میراث معنوی یونسکو در پاریس منتشر شد. براین اساس، روش‌های سنتی در ساخت و همچنین روش‌های نوازندگی و اجرای ساز تار به نام کشور آذربایجان ثبت شده است. خبرگزاری میراث فرهنگی با اعلام این خبر به نقل از سایت یونسکو نوشت: پرونده روش‌های سنتی در ساخت تار ونحوه نوازندگی و اجرای آن‌که از سوی کشور آذربایجان معرفی شده بود، درنشست اخیر کمیسیون میراث معنوی یونسکو ثبت شد.	همشهری آنلاین[4]
عاشیق لار	۱۳۹۲	کشور آذربایجان	«عاشیق لار» در یونسکو به نام جمهوري آذربایجان ثبت شد پرونده‌ي ایران روي دستش مي‌ماند؟ کم‌توجهي به وضعیت میراث مشترك ما با کشورهاي محدوده‌ي ایران فرهنگي و کند عمل کردن مسؤولان براي ثبت آن‌ها در فهرست میراث معنوي و ناملموس کشور، سبب شد جمهوري آذربایجان در اجلاس میراث ناملموس یونسکو که در امارات برگزار شده بود، پرونده‌ي «عاشیق لار» را ثبت کند.	ایسنا[5]
رقص سماع	۲۰۰۵	کشور ترکیه	در سال ۲۰۰۵ میلادي «رقص سماع» در فهرست میراث ناملموس یونسکو به نام کشور ترکیه ثبت شد.	ایسنا[6]
ردیف‌های آذربایجان	۱۳۹۱	کشور آذربایجان	بسیاری از مقام‌های موسیقی آذربایجان که متعلق به آذری زبان‌های ایران است متاسفانه در طول سال‌های متمادی به دلیل کم توجهی به دست فراموشی سپرده شد و امروز شاهدیم این مقام‌ها را جمهوری آذربایجان ثبت و به نام خود ضبط کرده است.	مهر[7]
ساز عود	۱۴۰۱	ایران و سوریه	«مهارت ساختن و نواختن عود» به طور مشترک به نام ایران و سوریه در یونسکو ثبت شد.	ایسنا[8]
ساختن و نواختن کمانچه	۱۳۹۶ ۲۰۱۷	ایران و کشور آذربایجان	پرونده‌ی مهارت ساختن و نواختن کمانچه، مشترک با جمهوری آذربایجان که از مراحل ارزیابی فنی برای ثبت در فهرست معرف عناصر میراث ناملموس یونسکو عبور کرده بود با اکثریت آرا مورد تأیید اعضای کمیته میراث جهانی ناملموس قرار گرفت.	پایگاه خبری یافته

4 :همشهری آنلاین، ۱۹۳۵۹۷- hamshahrionline.ir/x3FDY

5 :ایسنا، ۸۸۰۷-۱۲۲۸۱۰/۰۰۴۴۸ - isna.ir/xg29L

6 :ایسنا، ۸۸۰۷-۱۲۲۸۱۰/۰۰۴۴۸ - isna.ir/xg29L

7 :مهر، ۱۶۰۳۱۱۳ - mehrnews.com/xhDHC

8 :ایسنا، ۱۴۰۱۰۹۰۹۰۶۲۹۱ - isna.ir/xdMRNH

اما ثبت میراث فرهنگی ناملموس در فهرست یونسکو، پیامدهای جانبی مطلوب و کارکردهای متعدد هویتی و اقتصادی برای کشورها دارد که موجب رقابت شدید و گاه شرارت‌بار در ثبت میراث فرهنگی ناملموس شده است. برخی کشورهای تازه‌استقلال‌یافته یا دارای تاریخ و قدمت کمتر، از طریق ثبت آثاری که در سایر کشورها نیز زنده و موجود است (چه به صورت مستقل برای اولین بار و چه برای چندمین بار با تغییر عناوین پرونده‌های ثبت‌شده سایر کشورها)، به دنبال کسب هویت و انتساب اصالت به خود هستند. این عمل با افزایش تعداد آثار ثبت‌شده جهانی این کشورها همراه است که به بالا رفتن رتبه رقابتی آن‌ها در بازار گردشگری جهان می‌انجامد و تأثیر آن بر جذب گردشگر ورودی غیرقابل انکار است.

کشور آذربایجان و سایر کشورهای منطقه سعی دارند تا با ثبت میراث ناملموس ایرانی به نام خود، هویتی چندین‌هزارساله برای کشور تازه‌تأسیس‌شده خود ایجاد کنند. این در حالی است که بخش وسیعی از این کشور در قرون گذشته جزئی از خاک ایران بوده است. تاراج میراث فرهنگی ایران می‌تواند در درازمدت برای امنیت فرهنگی کشور و هویت ایرانی اثر نامطلوبی در پی داشته باشد. بنابراین توجه جدی به مقوله میراث فرهنگی ملموس و ناملموس، جزئی از مفهوم تمامیت ارضی کشور قابل تعمیم است.

۵. جذاب‌سازی موسیقی دستگاهی

از عوامل جذابیت موسیقی می‌توان به اجرای گروهی، تلفیق رقص با آواز و ستاره‌سازی اشاره کرد. بنابراین در فراگیرسازی موسیقی دستگاهی، توجه به این خصوصیات لازم و ضروری است. البته در کنار این موارد باید به نوآوری، تغییر، خلاقیت و عامه‌پسندسازی نیز توجه کرد.

الف) اجرای گروهی: یکی از جذابیت‌های موسیقی‌های فراگیر و عامه‌پسند، خصوصیت اجرای گروهی است. بنابراین، تغییر تمرکز از روش تک‌خوانی به اجرای گروهی، به عامه‌پسندی آن کمک فراوانی می‌کند.

ب) نادیده‌انگاری حرکات بدنی و موسیقی (آواز): بخش دیداری و زیبایی بصری بسیار جذاب است و عنصر مهمی در ترویج موسیقی و فراگیری آن در سایه تلفیق و اجرای هم‌زمان آواز با حرکات بدنی به شمار می‌رود. جذابیت و زیبایی بصری به‌قدری اهمیت دارد که بسیاری از خوانندگان موسیقی‌های پاپ یا عامه‌پسند، برای رسیدن به این مطلوب، تلاش‌های مختلف و ایده‌پردازی‌های جدیدی انجام می‌دهند. این زیبایی بصری در حرکات بدنی و همراه‌سازی رقص سنتی و محلی امکان‌پذیر است. نادیده گرفتن تلفیق این دو عنصر (رقص و آواز) مانع از فراگیر شدن موسیقی‌های دستگاهی در ایران شده است.

پ) ستاره‌سازی: ستاره‌سازی به عنوان یک سازوکار مؤثر و فراپدیده اجتماعی و فرهنگی، نقشی انکارناپذیر در جذب مخاطب و رونق بخشیدن به یک سبک موسیقی دارد. این موضوع در موفقیت جریان‌هایی مانند کی‌پاپ که بر پرورش نظام‌مند و همه‌جانبه هنرمندان تمرکز دارد، به وضوح مشاهده می‌شود. برای بهره‌گیری از این ظرفیت در احیای موسیقی دستگاهی ایران، می‌توان نهادهای آموزشی موجود ــ از جمله هنرستان‌ها، مدارس و کارگاه‌های تخصصی موسیقی ــ را به عنوان بستر اصلی تربیت نسل جدیدی از هنرمندان جامع‌نگر مورد توجه قرار داد. این نهادها می‌توانند با تکیه بر میراث غنی موسیقی ایرانی و در کنار آموزش فنون، به پرورش شخصیت هنری، جسارت اجرای صحنه‌ای و قابلیت ارتباط با مخاطب گسترده در هنرجویان بپردازند و بدین ترتیب نقش محوری در ایجاد چهره‌های شاخص و الهام‌بخش این عرصه ایفا کنند.

۶. حفظ هویت ملی

مؤلفه‌های هویت ملی در آرای صاحب‌نظران عبارتند از (آزاد ارمکی و وکیلی، ۱۳۹۲: ۹):

۱. سرزمین مشترک؛

۲. نژاد و ملیت مشترک؛

۳. فرهنگ و آداب و رسوم، خاطرات، باورها، سمبل‌ها، نمادها، عواطف و میراث فرهنگی مشترک؛

۴. نظام سیاسی و دولت؛

۵. تاریخ و پیشینه مشترک؛

۶. اقتصاد واحد و مشترک؛

۷. زبان مشترک؛

۸. هنر و ادبیات؛

۹. دین مشترک؛ و

۱۰. هویت جهانی‌شده و سیال.

مسئولیت حکومت‌های ملی آن است که از تهدیدهای مستقیم ناشی از خارج نسبت به بقای حکومت، نظام شهروندی و شیوه زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورند (ماندل، ۱۳۸۰: ۲۵). توجه امنیت ملی در بعد عینی به فقدان تهدیدها نسبت به ارزش‌ها و در بعد ذهنی به

فقدان ترس از تهدید ارزش‌هاست (روشندل، ۱۳۷۴: ۱۲). در همین راستا و با عنایت به اهمیت موضوع، تهدیدات داخلی و خارجی متوجه هویت است و راهبردهای مقابله با آن‌ها شامل عوامل تقویت‌کننده هویت ملی و عوامل تضعیف‌کننده هویت ملی می‌شود (فرزندی، ۱۴۰۰).

عوامل تقویت‌کننده هویت ملی: دولت‌ها، ظرفیت‌های قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، آموزش و پرورش، زبان، برنامه‌ریزی زبانی، ادبیات فارسی، نقد ادبیات سیاسی و قومی، ارزش‌های مشترک فرهنگی و ... از مهم‌ترین عوامل تقویت‌کننده هویت ملی محسوب می‌شوند.

عوامل تضعیف‌کننده هویت ملی:

۱. وجود تعارض بین هویت ملی و هویت دینی؛
۲. تقویت هویت‌های منطقه‌ای، قومی، مذهبی، گروهی و زبانی در مقابل هویت دینی-ملی؛
۳. تضعیف هویت دینی؛
۴. تهاجم فرهنگی بیگانه؛
۵. اختلال در هویت‌یابی دینی و ملی نسل جوان.

راهکارهای تقویت هویت ملی:

۱. حمایت از انتشار کتب، نشریات و غیره در ارتباط با تقویت اتحاد ملی و معرفی مفاخر فرهنگی، علمی و تمدن ایرانی در سطح ملی و منطقه‌ای؛
۲. برخورد با نشریات و آثار آسیب‌زننده به وحدت ملی؛
۳. اختصاص بخشی از فضای نمایشگاه‌های کتاب، مطبوعات و غیره به موضوع اتحاد ملی و تجلیل از برگزیدگان عرصه‌های مختلف فرهنگی و هنری در همایش‌ها و جشنواره‌ها؛
۴. حمایت از رسانه‌های الکترونیکی (سایت، وبلاگ و ...) فعال در حوزه اتحاد ملی؛
۵. تجلیل از شخصیت‌ها، هنرمندان و فعالان عرصه فرهنگ و هنر ایرانی-اسلامی؛
۶. تولید و جذب آثار هنری اقوام مختلف برای نمایش از طریق رسانه‌های گوناگون؛
۷. حمایت از آیین‌های مختلف قومی و مذهبی.

این موارد از مهم‌ترین راهکارهای تقویت هویت ملی محسوب می‌شوند.

۷. نقش ارتش در مؤلفه فرهنگی قدرت ملی

قدرت ملی از تعامل میان مؤلفه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی-اجتماعی و نظامی (اعم از سخت و نرم) شکل می‌گیرد و مؤلفه فرهنگ، زیرساخت مؤلفه‌های دیگر قدرت ملی است. بی‌شک بالاترین و والاترین عنصری که در موجودیت هر جامعه نقش اساسی دارد، فرهنگ آن جامعه است. با انحراف فرهنگ، هر چند جامعه در ابعاد اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند باشد، میان‌تهی خواهد بود. استقلال و موجودیت هر جامعه از استقلال فرهنگ آن نشئت می‌گیرد. شناخت دقیق نقاط قوت و ضعف هر فرهنگی در مواجهه با تهدیدها و فرصت‌های پیش‌رو، نقشی حیاتی دارد (کریمی مله و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۶۲).

اساسی‌ترین و مهم‌ترین مؤلفه‌های تأمین قدرت ملی نیز صبغه فرهنگی-اجتماعی دارند و ایجاد، تداوم و تحکیم این مؤلفه‌ها، تأمین‌کننده و ضامن قدرت ملی پایدار و فراگیر ارزیابی می‌شوند (نیازمند، ۱۴۰۰: ۱۰). پاسداشت تنوع فرهنگی بسیار ضروری است و ارتش بدون توجه به آن نمی‌تواند این اطمینان را داشته باشد که در اجرای حفظ تمامیت ارضی کشور موفق بوده یا خواهد بود. در پاسداشت تنوع فرهنگی ایران، راهبردهای زیر ضروری به نظر می‌آیند (امامی و اکبری خضری، ۱۴۰۳: ۱۱):

۱. پاسداشت تنوع و تقویت هم‌شناسی فرهنگی اقوام و نواحی فرهنگی مختلف ایران: بازنمایی حماسه‌ها و روایت‌های افتخارآمیز از شخصیت‌های برجسته اقوام مختلف، به‌ویژه تبیین سهم مفاخر قومی در افتخارآفرینی‌های ملی و حراست از مرزهای جغرافیایی و فرهنگی ایران؛ نظیر ورزش قهرمانی، دفاع مقدس، جنگ‌های تاریخی ایران، مبارزه با استعمار و غیره.

۲. تجلیل از مفاخر فرهنگی، چهره‌های ماندگار و شخصیت‌های تأثیرگذار محلی و ملی اقوام مختلف: تکریم شخصیت‌های برجسته و موفق و علمای اخلاقی و انقلابی اهل سنت در عرصه عمومی و ملی به عنوان نمادی از برادری و وحدت عملی اسلامی.

بحث

ارتش جمهوری اسلامی ایران با برخورداری از ظرفیت‌های گسترده فرهنگی، می‌تواند در حفظ و پاسداری از موسیقی ایرانی به عنوان سرمایه‌ای ملی، نقش محوری ایفا کند. وجود «گروه آموزش موسیقی» در قالب هنرستان تخصصی و ارائه «رشته موسیقی»، امکان ورود سازمانی و اثرگذاری در عرصه‌های مختلف فرهنگی، به‌ویژه موسیقی، را فراهم می‌آورد و می‌تواند جایگاه فنی و تخصصی ارتش را در این حوزه ارتقا دهد. از سوی دیگر، انجام موفقیت‌آمیز مأموریت حفاظت از تمامیت ارضی، موجب ایجاد آرامش و امنیت در مرزها می‌شود که خود بستری برای نشاط و پویایی اجتماعی فراهم می‌آورد. این شرایط به صورت غیرمستقیم نیز به حفظ، تقویت و گسترش موسیقی اقوام محلی کمک خواهد کرد.

موسیقی بومی ایران که از متن جامعه و پیشینه تاریخی مردم ایران برخاسته است، عامل انسجام و انطباق‌پذیری آن‌ها به شمار می‌رود و تضعیف آن، هویت و فرهنگ بومی جامعه را تهدید می‌کند (میرزمانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۲). در مطالعه حاضر تلاش شد تا ارتباط بین مأموریت ارتش در راستای حفظ تمامیت ارضی کشور و وظیفه نگهبانی از موسیقی مقامی یا دستگاهی بررسی شود و راهکارهایی برای افزایش تعامل میان ارتش و موسیقی دستگاهی و بومی ایران ارائه گردد. به این منظور، الگوی شماره (۱) ترسیم شد.

مطابق با یافته‌های این پژوهش، ضرورت و مؤلفه‌های کلیدی حضور ارتش در راستای تحقق اقتدار فرهنگی ایران، از طریق حفاظت و نگهبانی از موسیقی دستگاهی به عنوان عنصری هویت‌ساز از فرهنگ ایرانی تبیین می‌شود. بر این اساس، ارتش جمهوری اسلامی ایران با درک عمیق از اهمیت مقوله فرهنگ و شناخت عناصر فرهنگ ملی، موظف است در قالب برنامه‌ریزی بلندمدت و طرح‌های جامع و کارشناسی‌شده، پاسداری و صیانت از تمامی مؤلفه‌های فرهنگی موجود در گستره ایران‌زمین را به عنوان مأموریت ذاتی خود تعریف کرده و برای حفظ و حراست از آن‌ها اقدام نماید. این ارتباط در قالب دیاگرام (۱) ارائه شده است.

شکل ۱: الگوی مفهومی حضور ارتش در حوزه‌ی اقتدار فرهنگی با نگهبانی از ارزش‌های عنصر فرهنگی موسیقی دستگاهی (منبع: مولف)

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های این پژوهش که در قالب هفت محور اصلی تدوین شده است، می‌توان نتیجه گرفت که موسیقی ایرانی به‌عنوان یکی از اجزای هویت‌ساز و اصیل فرهنگ ملی، در معرض چالش‌های جدی و چندبعدی قرار دارد. این چالش‌ها طیف گسترده‌ای را در بر می‌گیرد: از نفوذ تدریجی موسیقی غربی از دوران قاجار و تغییر ذائقه نسل جوان تحت تأثیر جریان‌های فرهنگی فراملی مانند موج کره‌ای گرفته، تا ثبت بخشی از میراث ناملموس موسیقی ایران به نام کشورهای همسایه و کمرنگ‌شدن جلوه‌های جذاب‌کننده موسیقی دستگاهی در میان عموم. این روندها بر سلیقه موسیقایی، هویت ملی و قدرت فرهنگی ایران تأثیرگذار بوده و غفلت از آن‌ها می‌تواند به تضعیف انسجام فرهنگی بینجامد. در این میان، نقش و جایگاه ارتش جمهوری اسلامی ایران در حراست و پاسداری از فرهنگ، به‌ویژه هنر و موسیقی نواحی، بسیار مهم و اساسی است.

ارتش به‌عنوان نهادی که مأموریت صیانت از تمامیت ارضی و امنیت ملی را بر عهده دارد، می‌تواند با درک عمیق از ارتباط ناگسستنی «امنیت» و «فرهنگ»، حراست از موسیقی اصیل ایرانی را جزئی از مأموریت ذاتی خود تعریف کند. از پیشنهادات پژوهش آن است که با توجه به ظرفیت‌های موجود در ارتش مانند «هنرستان‌های تخصصی موسیقی» و امکان برنامه‌ریزی بلندمدت، این نهاد می‌تواند در مقابله با تهاجم فرهنگی، احیای جذابیت موسیقی دستگاهی، جلوگیری از ثبت‌های غیرمنصفانه میراث مشترک، و در نهایت در تقویت هویت ملی و اقتدار فرهنگی ایران ایفای نقش نماید. بر این اساس، حضور فعال و برنامه‌ریزی‌شده ارتش در عرصه فرهنگی ــ نه به‌عنوان نقشی جایگزین، بلکه به مثابه پشتیبان و محافظ سرمایه‌های فرهنگی ملی ــ می‌تواند ضمن کمک به خنثی‌سازی تهدیدهای فراروی موسیقی ایرانی، به تقویت مؤلفه فرهنگی قدرت ملی بینجامد. این رویکرد، همسو با مأموریت حفاظت از مرزهای جغرافیایی و در راستای پاسداری از «مرزهای هویتی» ایران خواهد بود.

پیشنهاد می‌شود ارتش با استفاده از «هنرستان موسیقی» و دانشگاه‌های خود، اقدام‌های زیر را در راستای توسعه و ایجاد فهم مشترک در سازمان انجام دهد:

۱. آسیب‌شناسی موسیقی ایران (خطرات، نگرانی‌ها، فرصت‌ها، تهدیدات و ...) با حضور اندیشمندان نظامی و غیرنظامی؛

۲. حضور موسیقی ارتش در مراسم‌های رسمی و غیررسمی بین‌المللی، ملی، استانی، منطقه‌ای و غیره؛

۳. آموزش موسیقی مقامی به هنرجویان دوره‌های مختلف ارتش، به‌ویژه دوره‌های عالی رسته‌ای؛

۴. تدوین سیاست‌ها، روش‌ها و برنامه‌های مناسب برای حضور و حمایت فرماندهان در سطوح مختلف از موسیقی مقامی در سطح ملی، استانی، منطقه‌ای و غیره؛

۵. ابراز نگرانی جدی ارتش از ثبت ارزش‌های فرهنگی به‌ویژه موسیقی توسط کشورهای دیگر به سازمان میراث فرهنگی کشور؛

۶. توجه جدی به سیاست‌های ارتش به منظور هویت‌سازی برای نوجوانان و جوانان ایرانی با استفاده از ارزش‌های اصیل و فرهنگ ایرانی؛

۷. نگاه عالمانه به حوزه نیازها و ذائقه نوجوانان و جوانان ایرانی و اتخاذ روش‌های جدید علمی و تربیتی و جایگزین‌سازی موسیقی کره‌ای و کشورهای غربی با موسیقی مقامی و اصیل ایرانی؛

۸. اتخاذ سیاست توجه جدی ارتش به مقوله اقتدار فرهنگی، خارج از چارچوب‌های سنتی ساختاری؛

۹. تقویت و ساختارسازی فرهنگی در بدنه و ساختار فرماندهی تا سطوح گردان و شناخت عناصر فرهنگی و ارتباط‌سازی با فرهنگ اقوام و شهرهای مختلف و به‌ویژه عناصر فرهنگی ایران‌زمین.

سپاسگزاری

در پایان، نویسندگان بر خود لازم می‌دانند که از داوران ناشناس نشریه که با نظرات ارزشمند خود به غنای متن مقاله افزودند، قدردانی نمایند.

منابع

آزاد ارمکی، تقی، وکیلی، عارف (۱۳۹۲). مطالعهٔ جامعه‌شناختی تعریف مفهوم هویت ملی میان اندیشمندان ایرانی. مطالعات توسعه اجتماعي ـ فرهنگي، ۲(۱)، ۳۵-۹. http://journals.sabz.ac.ir/scds/article-1-60-fa.html

آشتیانی، محمدرضا (۱۴۰۳). تأثیر مؤلفه‌های اجتماعی و فرهنگی بر بازدارندگی دفاعی جمهوری اسلامی ایران. مطالعات دفاعی استراتژیک، ۲۲(۹۶)، ۵-۲۴. https://sds.sndu.ac.ir/article_2991.html?lang=en

ابوالحسنی، سیدرحیم (۱۳۸۷). مؤلفه‌های هویت ملی با رویکردی پژوهشی. فصلنامه سیاست، ۳۸(۴)، ۱-۲۲. https://jpq.ut.ac.ir/article_27701.html?lang=en

افشاریان، ندا، سعدی‌پور، اسماعیل (۱۳۹۵). مرزهای تمایز در مصرف کالاهای فرهنگی: مصرف موسیقی در بین جوانان (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی). پژوهش‌های ارتباطی، ۲۳(۸۶)، ۸۵-۱۰۴. https://doi.org/10.22082/cr.2016.21013

امامی، سیدمجید، اکبری خضری، صابر. (۱۴۰۳). اقتدار فرهنگی ایران. روزنامه ایران، شماره ۸۵۲۶.

اوجاقی، علی (۱۳۹۹). تأثیر تهدیدات نرم فرهنگی بر مؤلفه‌های غیرفیزیکی توان رزمی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مطالعات جنگ، ۲(۵)، ۵۳-۲۱. https://www.qjws.ir/article_246697.html?lang=en

بابایی، بیژن. (۱۴۰۰). بازشناسی نسبت صیانت فرهنگی با سرمایه اجتماعی: ایمن‌سازی یا مراقبت. صیانت فرهنگی و سرمایه اجتماعی، ۱(۳)، ۶۵-۵۱. https://doi.org/ppsc/ppsc.2021.3198

بصیری، مهدی، شهسواری، مهرداد، نصری، فرامرز، سیداسماعیلی، محمد (۱۴۰۰). تدوین راهبردهای دفاع فرهنگی آجا در مقابله با تهاجم فرهنگی. آینده‌پژوهی دفاعی، ۶(۲۱)، ۱۵۵-۱۸۶. https://doi.org/10.22034/dfsr.2021.534192.1518

بیچرانلو، عبدالله، اقبالی، ریحانه (۱۳۹۹). گزارش تحلیل زمینه‌ها و دلایل اقبال نوجوانان و جوانان ایرانی به موسیقی پاپ کره‌ای. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.

پروائی، شیوا (۱۴۰۰). زنان و مصرف موسیقی؛ سنخ‌شناسی ذائقه موسیقایی زنان. جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۳(۳)، ۹۸-۶۳. https://doi.org/10.34785/J016.2021.294

پروائی، شیوا (۱۴۰۲). زنان و مصرف موسیقی؛ پژوهشی کیفی درباره ذائقه موسیقایی زنان. زن در فرهنگ و هنر، ۱۵(۱)، ۱-۲۷. https://doi.org/10.22059/jwica.2022.346129.1814

جعفری، رضا (۱۳۹۸). تحلیلی بر تأثیر روایات دفاع مقدس به عنوان یکی از مؤلفه‌های فرهنگی بر اقتدار ملی ایران. مدیریت فرهنگی، ۱۳(۴۵)، ۸۳-۶۹. https://sanad.iau.ir/en/Article/817885

جهانتاب، محمد (۱۳۸۵). بررسی مؤلفه‌های فرهنگی اقتدار ملی و نقش نیروهای مسلح در آن. پژوهش‌های دانش انتظامی، ۸(۴)، ۴۲-۲۶.

جهانگیری، سعید، عبداللهی، محسن، غفار اف، سیده سمانه (۱۴۰۰)، واکاوی تحولات فرهنگ و ارزش‌ها در فرآیند جهانی شدن و تاثیر آن در اقتدار ملی. فصلنامه سیاست پژوهی ایرانی، ۸(۳۰): ۱۰۵-۱۲۶.

خیامی، عبدالکریم، بادین فکر، محمدجواد (۱۴۰۱). برهم کنش سبک زندگی و هویت در ساخت خرده فرهنگ‌های دیجیتالی جوانان؛ مورد مطالعه هواخواهان ایرانی گروه موسیقی کره‌ای اکسو. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱۸(۶۶)، ۲۲۵-۲۴۹. https://doi.org/10.22034/jcsc.2021.522713.2319

ذکایی، محمدسعید، عزیزی همدانی، متین (۱۳۹۴). موج کره‌ای در ایران: انگیزه‌ها و آثار اقبال به فرهنگ‌عامه پسند کره‌ای در ایران. مطالعات رسانه‌های نوین، ۱(۳)، ۷۷-۱۲۴. https://doi.org/10.22054/cs.2015.4594

روشندل، جلیل (۱۳۷۴). امنیت ملی و نظام بین‌المللی. تهران: سمت.

زنجانی‌زاده اعزازی، هما، صنعتی، نادر، محمدی، الهام. (۱۳۹۱). بازشناسی فرایندهای اجتماعی تأثیرگذار بر ذائقهٔ موسیقایی. جامعه شناسی هنر و ادبیات، ۴(۲)، ۸۰-۶۵. https://doi.org/10.22059/jsal.2013.35940

سپنتا، ساسان (۱۳۶۹). چشم‌انداز موسیقی ایران. تهران: مشعل.

شوکر، روی (۱۳۸۴). شناخت موسیقی مردم‌پسند، ترجمه محسن الهامیان. تهران: مؤسسه فرهنگی، هنری ماهور.

غربی، موسی الرضا، کوشکی، امین، عسکری، حسین (۱۴۰۱). مصرف موسیقی و نسبت آن با سرمایهٔ فرهنگی: یک مطالعهٔ کیفی در شهر تهران. جامعه فرهنگ رسانه، ۱۱(۴۵)، ۱۸۸-۱۵۹. https://www.jscm.ir/article_168575.html?lang=fa

فاضلی، محمد (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی مصرف موسیقی. مطالعات فرهنگی و ارتباطات، ۱(۴)، ۲۷-۵۳. https://www.jcsc.ir/article_44606.html?lang=en

فاطمی، ساسان (۱۳۹۳). سیر نفوذ موسیقی غربی به ایران در عصر قاجار. نشریه هنرهای زیبا: هنرهای نمایشی و موسیقی، ۱۹(۲)، ۵-۱۶. https://doi.org/10.22059/jfadram.2014.51688

فرزندی، عباسعلی (۱۴۰۰). آسیب‌ها و عوامل چالش‌آفرین هویت ملی، قومی و دینی در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران؛ (در یک نگاه). دفتر مکتب و اندیشه دفاعی دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی. https://sndu.ac.ir/maktab/fa/news/3716

کاکاوند، سمانه (۱۳۹۷). نشست تخصصی تحلیل تغییرات ذائقهٔ موسیقی مردم ایران. پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، https://www.ricac.ac.ir

کثیری، محمدحسین، شمس، بهاءالدین (۱۴۰۰). ورود مدرنیسم و موسیقی غربی به ایران و تاثیر آن بر هنر و موسیقی، همایش ملی جلوه‌های هنر و معماری مکتب زند و قاجار شیراز. شیراز: موسسه فرهنگی هنری نوا آفرین سرورمهر.

کریمی مله، علی و بابایی، اکبر (۱۳۹۰). امنیت ملی از منظر امام خمینی. تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.

کفاشی، مجید، پهلوان، منوچهر، عباس‌نژاد عربی، کاظم (۱۳۸۹). بررسی تأثیر سبک زندگی بر هویت اجتماعی (مطالعه موردی جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر بابل). فصلنامه پژوهش اجتماعی، ۳(۹)، ۱۳۹-۱۱۷.

گیدنز، آنتونی (۱۳۸۵). تجدد و تشخص. ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نی.

لعل شاطری، مصطفی، وکیلی، هادی. (۱۳۹۲). نفوذ غرب در موسیقی‌نظامی ایران (از اواسط عصر ناصری تا پایان حکومت قاجار). پژوهشنامه تاریخ تمدن اسلامی، ۴۶(۱)، ۶۹-۹۲. https://doi.org/10.22059/jhic.2013.62225

ماندل، رابرت (۱۳۸۰). چهره متغیر امنیت ملی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی

محمدی، زهرا، ربیعی، علی، ایران‌نژاد میزان، ربابه. (۱۴۰۲). ذائقه موسیقیایی فرهنگیان و عوامل مرتبط با آن. جامعه فرهنگ رسانه، ۱۲(۴۶)، ۸۵-۱۰۵. https://www.jscm.ir/article_173049.html?lang=en

مختاری، مهدی، آزاده‌فر، محمدرضا (۱۴۰۰). سنتز رویارویی سنت و تجدد در موسیقی کلاسیک ایران؛ مورد مطالعه، گروه چاووش. فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، ۱۴(۴)، ۶۹-۹۹. https://doi.org/10.22035/jicr.2022.2892.3246

میرزایی، روزبه، شاهرودی، فاطمه (۱۴۰۲). علل گسست فرهنگ شنیداری موسیقی از اصالت‌های فرهنگی و هنری در ایران از دوره ناصری تا پهلوی اول. جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر، ۵(۲)، ۱۳۳-۱۴۸. https://doi.org/10.22034/scart.2023.62710

میرزمانی، اعظم، سعدآبادی، علی‌اصغر، رضاییان فردویی، صدیقه (۱۳۹۴). شناسایی راه‌کارهای ساماندهی نظام نوآوری صنعت موسیقی. سیاست علم و فناوری، ۸(۱)، ۲-۱۴. https://jstp.nrisp.ac.ir/article_13840.html?lang=en

نصراله‌زاده، محمدجواد، علیزاده، محمدجواد، صفدری، سلمان (۱۳۹۴). راهبردهای نیل به اقتدار فرهنگی به مثابه اقتدار حقیقی جمهوری اسلامی ایران. امنیت ملی، ۵(۱۵)، ۳۳-۶۶. https://ns.sndu.ac.ir/article_609.html?lang=en

نیازمند، امیر (۱۴۰۰). نقش ارتش جمهوری اسلامی ایران در مؤلفه‌های احصاء شده قدرت ملی. علوم و فنون نظامی، ۱۷(۵۷)، ۵-۲۹. https://doi.org/10.22034/qjmst.2021.521251.1479

نیکنام، خسرو، جعفری نژاد، مسعود، ملائکه، سیدحسن (۱۴۰۱). بررسی شاخص‌های اقتدار ملی جمهوری اسلامی ایران در اندیشه‌های مقام معظم رهبری. ماهنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۵(۱۱)، ۲۰۹۴-۲۱۰۷. https://doi.org/10.30510/psi.2022.341502.3441

Held, D., & McGrew, A. (2007). *Globalization/anti-globalization: Beyond the great divide*. Polity.

Kaspersen, L. B. (2000). *Anthony Giddens: An introduction to a social theorist*. Blackwell Publishers.

Larsen, G., Lawson, R., & Todd, S. (2013). The symbolic consumption of music. In *New Horizons in Arts, Heritage, Nonprofit, and Social Marketing* (pp. 79-93). Routledge.

Roberts, K., & Fagan, C. (1999). Young people and their leisure in former communist countries: Four theses examined. *Leisure Studies, 18*(1), 1-17.

Schwartz, K. D., & Fouts, G. T. (2003). Music preferences, personality style, and developmental issues of adolescents. *Journal of youth and adolescence*, *32*(3), 205-213.

Tuk, W. (2012). *The Korean wave: Who are behind the success of Korean popular culture?* [Master's thesis, Leiden University].

Wells, A., & Tokinoya, H. (1998). The genre preferences of Western popular music by Japanese adolescents. *Popular Music & Society*, *22*(1), 41-53.